

КОНЦЕПТУАЛЬНІ ЗАСАДИ УПРАВЛІННЯ ПЛАТОСПРОМОЖНІСТЮ ПІДПРИЄМСТВА

Мотичко В.В.

Науковий керівник: Козловський С.В., к.е.н., доцент

В даній статті проведено теоретичне дослідження поняття платоспроможності підприємства. Досліджено класифікацію методів визначення платоспроможності.

Постановка проблеми. В умовах фінансової кризи питанню платоспроможності суб'єктів господарської діяльності приділяється особлива увага, оскільки платоспроможність підприємства є найважливішим показником, що характеризує фінансовий стан підприємства. В оцінці платоспроможності зацікавлені як керівники підприємств, які повинні мати достовірну інформацію про наявність коштів, необхідних для розрахунків із заробітної плати з персоналом, за платежами в бюджет з фінансовими органами, за позиками з установами банків, за товарно-матеріальні цінності з постачальниками, так і підприємства-партнери, які надають комерційний кредит або вирішують питання про відтермінування платежів, та установи банків при визначенні кредитоспроможності позичальників. Також така інформація потрібна і для прогнозування фінансової діяльності на майбутнє. Платоспроможність – це доволі містке поняття, яке включає також кредитоспроможність та податкоспроможність.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Тема управління платоспроможністю є досить актуальною в наш час, тому є дуже розробленою в літературі з економічного та фінансового аналізу, з фінансового менеджменту багатьма вченими, зокрема в роботах Цал-Цалко Ю.С., Тарасенко Н.В., Негашева Є.В., Савицької Г.В. та ін.

Підходи науковців до визначення сутності платоспроможності підприємства можна звести до такого:

Платоспроможність визначається наявністю власних оборотних коштів та здатністю покривати збитки (західні науковці – Й. Ворст, П. Ревентлоу, Дж. Депалленса, Дж. Джоборда);

Платоспроможність визначається як здатність підприємства виконувати свої зобов'язання (російські вчені – В.В. Ковальов, М.М. Крейніна, М.С. Абрютіна, А.В. Грачов, Е.І. Уткін, А.Д. Шеремет);

Платоспроможність представлена як важливий показник фінансової стійкості (вітчизняні вчені-економісти – Н.В. Тарасенко, В.І. Іваненко, М.А. Болнох, Є.В. Мних, В.М. Мельник).

Мета статті. Метою даної статті є дослідження системи управління платоспроможністю підприємств в сучасних умовах господарювання.

Виклад основного матеріалу. Більш детально різні підходи до тлумачення економічної сутності поняття “платоспроможність” наведено у таблиці 1.

При аналізі поточної платоспроможності платіжні засоби порівнюють зі строковими зобов'язаннями. Перевищення платіжних засобів над зобов'язаннями свідчить про платоспроможність підприємства. Для оцінки поточної платоспроможності на підприємстві складається платіжний календар, в якому, з одного боку, підраховують очікувані надходження коштів за всіма напрямками, а з іншого зобов'язання.

Таблиця 1

Розкриття поняття “платоспроможність”

Автор	Визначення	Джерело
Й. Ворст, П. Ревентлоу	Платоспроможність підприємства – це здатність витримувати збитки.	[1]
В.В. Ковальов	Платоспроможність означає наявність у підприємства грошових ресурсів та їхніх еквівалентів, достатніх для розрахунків за кредиторською заборгованістю, яка потребує негайного погашення.	[2]
М.М. Крейніна	Платоспроможність – це наявність у підприємства коштів, достатніх для сплати боргів за всіма короткостроковими зобов'язаннями й одночасно безперебійного здійснення процесу виробництва та реалізації продукції.	[1]
М.С. Абрютіна, А.В. Грачова	Платоспроможність означає достатність ліквідності активів для погашення в будь-який момент усіх своїх короткострокових зобов'язань перед кредиторами.	[1]
Е.І. Уткін	Платоспроможність – здатність підприємства вчасно й повністю розраховуватися за своїми довгостроковими зобов'язаннями.	[1]
А.Д. Шеремет	Платоспроможність підприємства визначається як здатність покриття усіх зобов'язань підприємства усіма активами.	[1]
Н.В. Тарасенко	Платоспроможність – наявність у підприємства коштів для погашення ним у встановлений термін і в повному обсязі своїх боргових зобов'язань, які впливають із кредитних та інших операцій грошового характеру.	[3]
Г.В. Савицька	Платоспроможність підприємства – здатність готівковими грошовими ресурсами своєчасно погашати свої платіжні зобов'язання.	[4]
Є.В. Мних	Платоспроможним вважається підприємство, якщо його загальні активи більші, ніж довгострокові та короткострокові зобов'язання.	[5]

Розрізняють поточну і перспективну платоспроможність підприємства (рис. 1.) [6].

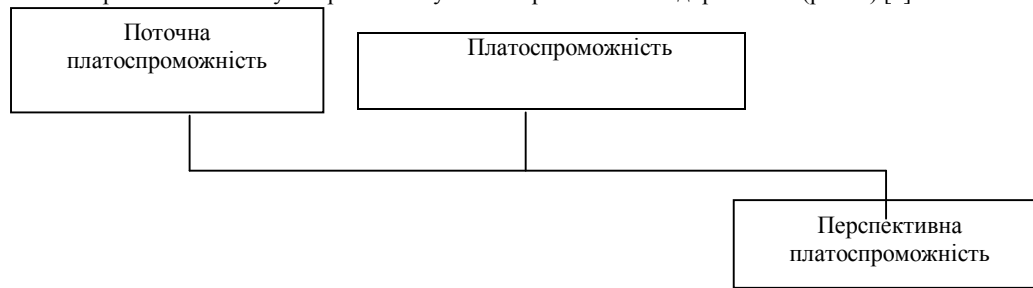

Рис. 1. Класифікація платоспроможності

Оцінка платоспроможності підприємства проводиться на основі характеристики ліквідності поточних активів. Під ліквідністю підприємства слід розуміти його здатність покривати зобов'язання активами, строк перетворення яких у грошову форму відповідає строку погашення зобов'язань. Ліквідність означає безумовну платоспроможність підприємства і передбачає постійну тотожність між його активами та зобов'язаннями одночасно за загальною сумою, термінами перетворення активів у гроші та термінами погашення зобов'язань (рис. 2).

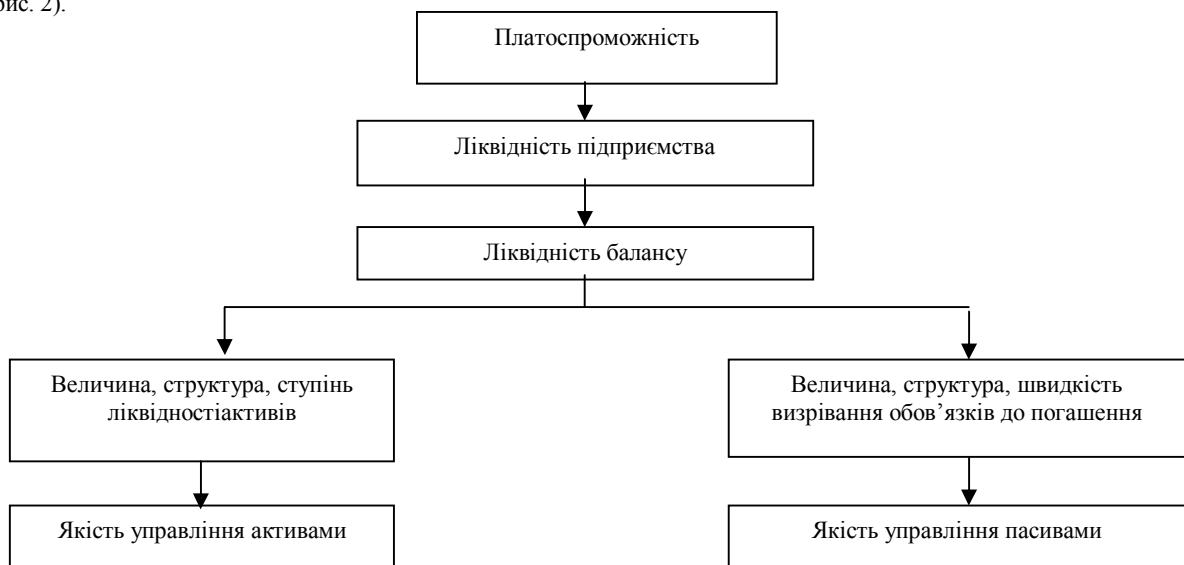

Рис. 2. Взаємозв'язок між ліквідністю і платоспроможністю

При оцінці рівню ліквідності слід розрізняти наступні поняття:

- ліквідність балансу – це можливість суб'єкта господарювання перетворити свої активи у готівку та погасити зобов'язання, або ступінь покриття боргових зобов'язань підприємства його активами, строк перетворення яких у грошові кошти відповідає строку погашення платіжних зобов'язань;
- ліквідність підприємства – це більш загальне поняття ніж ліквідність балансу. Ліквідність балансу, як зазначено раніше, передбачає використання платіжних коштів для покриття зобов'язань лише за рахунок залучених внутрішніх джерел. У той же час, маючи високий рівень інвестиційної привабливості та іміджу воно може залучати для цього і позикові кошти;
- ліквідність активів – це величина зворотна ліквідності балансу за часом перетворення активів у грошові кошти. Чим менше часу необхідно для перетворення того чи іншого активу у грошову форму, тим вища його ліквідність. Зокрема, баланс підприємств України включає розміщення активів від найменш ліквідних (необоротних активів) до найбільш ліквідних активів (грошові кошти та їх еквіваленти);
- поточна ліквідність це відповідність між розміром дебіторської заборгованості, грошових активів підприємства і кредиторською заборгованістю товарного та нетоварного характеру;
- термінова ліквідність – це здатність підприємства до погашення зобов'язань у випадку його ліквідації;
- недостатня ліквідність – це неможливість підприємства повністю розрахуватися з боргами навіть за умови надання йому вигідних комерційних можливостей, знижок;
- високий рівень недостатності ліквідності – підприємство неспроможне погасити свої поточні борги і зобов'язання, що може привести до його неплатоспроможності і банкрутства [7].

Питання оцінки та аналізу показників платоспроможності досить широко розроблене у літературі з фінансового аналізу. Чимало різних авторів висувають свої точки зору щодо розрахунку даних показників,

пропонують різні методики для визначення коефіцієнтів, які дають повну характеристику стану підприємства.

Найбільшу вагу у визначенні даних показників займають оборотні активи підприємства та його поточні зобов'язання. Поточні зобов'язання – це борги, які повинні бути виплачені протягом одного року, а оборотні засоби – це активи, що являють кошти або повинні бути перетворені в них або витрачені протягом року. За визначенням поточні зобов'язання повинні бути погашені з оборотних засобів. Якщо сума оборотних засобів виявиться більшою суми поточних зобов'язань, то різниця дає величину власних оборотних засобів, призначених для продовження господарської діяльності. Саме з величини оборотних засобів відбувається купівля товарів, вона служить основою для отримання кредиту та для розширення об'єму реалізованої товарної маси, які повинні бути виплачені протягом одного року, а оборотні засоби – це активи, що являють кошти або повинні бути перетворені в них або витрачені протягом року. За визначенням поточні зобов'язання повинні бути погашені з оборотних засобів. Якщо сума оборотних засобів виявиться більшою суми поточних зобов'язань, то різниця дає величину власних оборотних засобів, призначених для продовження господарської діяльності. Саме з величини оборотних засобів відбувається купівля товарів, вона служить основою для отримання кредиту та для розширення об'єму реалізованої товарної маси [1].

Нестача власних оборотних засобів може привести до банкрутства суб'єкта господарювання, тому зміна величини власних оборотних засобів від одного звітного періоду до другого аналізуються з великою увагою.

Платоспроможним вважається підприємство, якщо його загальні активи більші, ніж довгострокові та короткострокові зобов'язання. Для детальнішої оцінки платоспроможності визначають зміну величини чистого оборотного капіталу, тим більш платоспроможним є підприємство [8]. Оскільки можливість конвертування різних видів оборотних активів у засоби платежу є різною, то для оцінки платоспроможності підприємства використовують коефіцієнти платоспроможності.

Для оцінки коефіцієнтів платоспроможності треба визначити інформаційні зв'язки факторів їх формування за даними бухгалтерського балансу (рис. 3).

Платоспроможність підприємства визначається системою показників і, передусім, розміром і маневреністю його робочого капіталу. Під робочим капіталом мається на увазі різниця між оборотними активами підприємства і його поточними зобов'язаннями, тобто робочий капітал є тією частиною оборотних активів, що формується (фінансується) за рахунок власного капіталу та довгострокових зобов'язань.

Коефіцієнти оцінки платоспроможності характеризують можливість підприємства своєчасно розраховуватися по своїх поточних зобов'язаннях за рахунок оборотних активів різного рівня ліквідності.

При оцінці платоспроможності виникає питання, якою має бути оптимальна величина оборотного капіталу? Існує декілька методик для визначення оптимального розміру оборотного капіталу суб'єкта господарювання. Частіше всього використовується коефіцієнт поточної ліквідності, тобто показник відношення оборотного капіталу до короткострокових зобов'язань. Коефіцієнт поточної ліквідності широко використовується як загальний індикатор платоспроможності суб'єкта господарювання та здатності її погасити першочергові платежі. Не дивлячись на те, що існує багато винятків, економісти звичайно дотримуються наступного правила: для забезпечення інвестиціям мінімальної гарантії оборотний капітал повинен по крайній мірі в два рази перевищувати суму термінових зобов'язань.

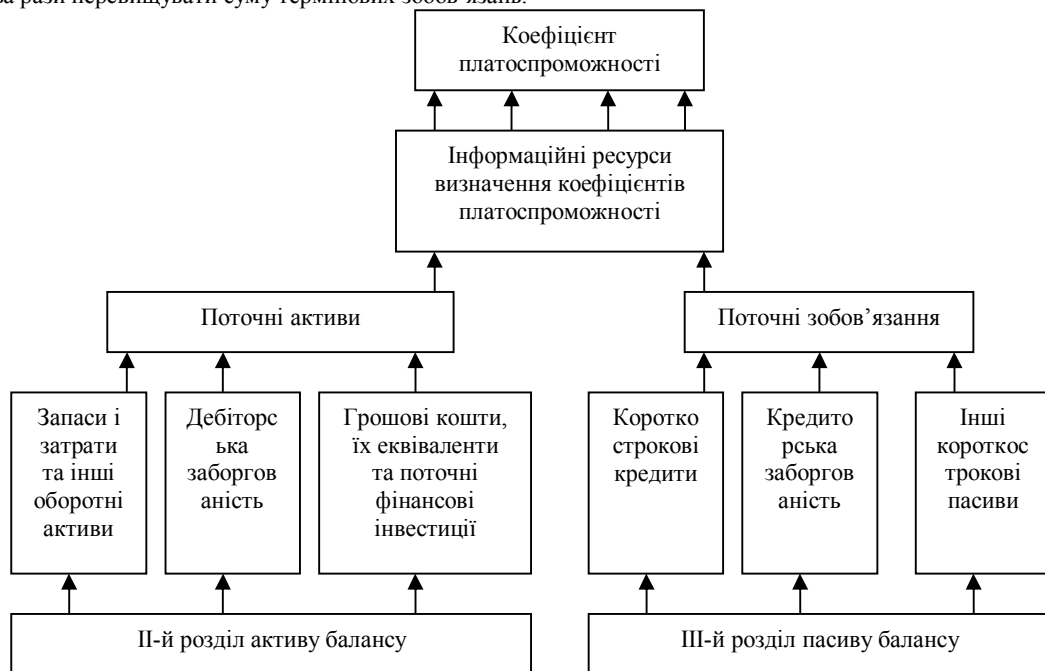

Рис. 3. Структурна модель розрахунку коефіцієнтів платоспроможності

Можливість погашення довгострокових позик характеризує здатність підприємства функціонувати

довгий період. Ціллю оцінки являється раннє виявлення ознак банкрутства. Аналіз дозволяє визначити це за багато років до кризової ситуації. Показник, що відображає платоспроможність підприємства по довгострокових позиках, розраховується як відношення позичкового капіталу до власного.

Збільшення частки позичкового капіталу в структурі капіталу підприємства вважається ризикованим. Підприємство зобов'язане своєчасно сплачувати відсотки по кредитах, своєчасно гасити отримані кредити. І це не залежить від рівня прибутку. Чим вище значення коефіцієнта, тим більша заборгованість суб'єкта господарювання і нижча оцінка рівня довгострокової платоспроможності. Такої думки дотримуються Савицька Г.В. [4] та Негашев Є.В. [9].

Щоб визначити, чи достатньо в суб'єкта господарювання грошей для погашення його зобов'язань, необхідно проаналізувати процес надходження коштів від господарської діяльності і формування залишку коштів після погашення зобов'язань перед бюджетом та позабюджетними фондами, а також виплати дивідендів.

Аналіз платоспроможності потребує також ретельного аналізу структури кредиторської заборгованості суб'єкта господарювання. Він здійснюється на підставі порівняння обсягу поточних зобов'язань із наявністю ліквідних коштів. Результати розраховуються як коефіцієнти ліквідності за інформацією з відповідної фінансової звітності.

Висновки. Найпростіше можна визначити платоспроможність на якусь дату на підставі даних балансу підприємства. Для цього спочатку треба з'ясувати наявність залишку грошових коштів на поточному рахунку та інших рахунках грошових коштів. Якщо ці суми незначні, слід також перевірити стан розрахунків з різними кредиторами. Відсутність сум заборгованості, щодо яких прострочено терміни сплати, є доброю ознакою сталого фінансового стану. Вивчення заборгованості слід починати з визначення сум заборгованості по банківським кредитам, розрахунках з кредиторами за товари, роботи, послуги, розрахунках з бюджетом та з працівниками з оплати праці.

Література

1. Подольська В.О., Ярім О.В. Фінансовий аналіз: Навч. посібник. – К.: Центр навчальної літератури. – 2008. – 488с.
2. Ковалёв А. И., Привалов В. П. Анализ финансового состояния предприятия. Издание 5-е перераб. и доп. – М.: Центр экономики и маркетинга, 2001. – 256с.
3. Тарасенко Н.В. Економічний аналіз діяльності промислового підприємства. – 2-ге вид., стер. – К.: Алеута, 2003. – 485 с.
4. Савицька Г. В. Аналіз господарської діяльності підприємства: 5-е вид. / Г.В. Савицька. - Мінськ: ООО "Новое поколение", 2001. – 688 с.
5. Є.В. Мних. Економічний аналіз: Підручник. – Київ: Центр навчальної літератури. – 2003. – 412с.
6. Онисько С.М., Марич П.М. Фінанси підприємства. Підручник для студентів вищих навчальних закладів освіти. – Львів "Магнолія Плюс". – 2004. – 367с.
7. Захарченко В.О., Счасна С.І. Систематизація методів оцінки фінансового стану підприємства // Фінанси України. - №1. – 2005. – С.137 – 144.
8. Фінансово-економічний аналіз: Підручник / Буряк П.Ю., Римар М.В., Биць М.Т. та ін. Під заг. ред. П.Ю. Буряка, М.В. Римара – К.: ВД "Професіонал". 2004. – 528с.
9. Негашев Е.В. Аналіз фінансового підприємства в умовах ринку: уч. посіб. – М.: Высшая школа, 1997. – 192 с.

ВДОСКОНАЛЕННЯ ОРГАНІЗАЦІЇ ВИРОБНИЦТВА ЗЕРНА В СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКИХ ПІДПРИЄМСТВАХ

Заєць О.М.

Науковий керівник: Скорук О.П., к.е.н. доцент

Розглянуто рівень розвитку зернового господарства Вінницької області. Проаналізовано основні показники ефективності виробництва та реалізації зерна в регіоні. Визначено шляхи підвищення ефективності та стабілізації зернового виробництва на інноваційній основі.

Вступ. Зернове господарство традиційно належить до стратегічно важливих галузей національної економіки як України в цілому, так і Вінницькій області зокрема.

Сталій розвиток агропромислового комплексу та соціально-економічне зростання країни значною мірою залежать від стану зернопродуктового підкомплексу. Нині одним з основних стримуючих чинників такого розвитку є відсутність у більшості сільськогосподарських підприємств цілеспрямованої інноваційної діяльності як важливої передумови підвищення ефективності виробництва конкурентоспроможної продукції.

Аналіз основних досліджень та публікацій. Проблеми розвитку зернового господарства на макро- та на регіональних рівнях розглядаються у працях багатьох вчених: В.Г. Андрійчука, В.І. Бойка, О.Ю. Єрмакова, М.В. Калінчика, О.В. Крисального, М.Ю. Куліша, М.Г. Лобаса, Л.О. Мармуль, В.Я. Месель-Веселяка, П.Т. Саблука, В.П. Ситника, В.С. Уланчука та інших.